

Kent Kimliğine Bütüncül Bir Yaklaşım

Filiz DOĞAN

Atlas Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, İSTANBUL
e-posta: filizkaynardogan@gmail.com
tel: 05324954865

Özet

Küreselleşme kavramı, hem gelişmekte olan ülkeleri hem de üçüncü dünya ülkelerini hızla etkisi altına almakta ve toplumların toplumsal, ekonomik ve kültürel hayatlarını ve beraberinde içerisinde yaşadıkları kentleri de etkilemekte, biçimlendirmeye çalışmaktadır. Bu etkileşim plansız kentleşme süreci ile birbirine benzer yapıları ve kimliksizleşen kent dokusunu meydana getirmektedir. Bu durum kentlerin kendine özgü kimliklerine yansıyor, farklı kent görünümüleri yerine aynılaşan kent görünümünü ortaya çıkarmaktadır. Küreselleşme süreci ile hızlı ilerleyen değişim hareketi kentsel mekanları, kent dokusunu dolayısıyla da kentlerimizin kimliğini etkilemektedir. Kentlerin kendilerine has kimliklerine yansıyan bu değişim, kentlerin birbirleri arasında dikkat çeken farklılıklarının silinmesine neden olmaktadır. Oysa bir kentin diğer kentlerden ayrılarak okunabilmesi ve insanlar için anlamlı hale gelmesinin sağlanabilmesi oldukça önemlidir. Son yıllarda yapılan araştırmalar kent kimliğinin korunması ve kente kimlik kazandırma konusunun giderek önem kazandığını göstermektedir. Bu çalışmada, kent kimliği açıklanarak kente kimlik kazandıran öğeler, kentsel mekanla olan ilişkisi kent kimliğinden hareketle incelenmiştir. Kente kimlik kazandıran örnekler yer verilmiş, bütüncül bir yaklaşımla Milenyum Park örneği özelinde değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kent, Kent Kimliği, Bütüncül Yaklaşım, Milenyum Park

A Holistic Approach to Urban Identity

Abstract

The globalization is under the influence of developing countries and third world countries, and it affects and tries to shape the economic, social and cultural lives of societies and the cities they live in. This situation is reflected in the unique identities of the city, revealing similar city views instead of different city views. With the process of globalization, the rapidly progressing change movements, places of movement, urban weight in general, distribution of our cities. This change, which is reflected in the unique identities of cities, causes the differences between cities to be erased. However, it is very important for a city to be readable and meaningful to people by distinguishing it from other cities. Research conducted in recent years has led to the issue of protecting the city and giving it its identity to become increasingly important. Examples that give the city its identity are included and evaluated with a holistic approach, specifically the Millennium Park example.

Keywords: City, Urban Identity, Holistic Approach, Millennium Park

1.GİRİŞ

Günümüzde küreselleşme ile birlikte, kentsel uygulama pratiğinin kentsel mekanlara olan gereksinmeyi göz ardı ederek sadece taşıt trafiğini kolaylaştırmaya ve konut inşalarına yönelik olması, toplumu içerisine almayan toplum ile bütünleşmeyen kentlerin doğmasına yol açmıştır. Oysa ki kent kendine özgü nitelikleri ile öteki kentlerden farklılaşan bir karakterler birleşimi şeklinde algılanır ve belleklere bu şekilde yerleşir. Örnek vermek gerekirse Paris kültür, Floransa sanat, Vatikan din ve son olarak Varşova ise müzik kentidir. Sultanahmet Camii ile Ayasofya, Marmara'ya gelmiş olan yabancı turistleri etkileyen İstanbul kimliğinin iki ihtişamlı unsuru, tüm zamanları bir araya getiren medeniyet simgelerindedir. Pekin'i İmparatorluk Sarayı, Paris'i Eiffel, New York'u özgürlük anıtı, son

olarak Venedik'i ise gondollar ile su kanalları, her kelimedenden daha hızlı bir şekilde çağrıştırmaktadır (Çizgen, 1994: 36).

Kentler ve mimari ürünler açısından kent kimliği olgusu, ilk olarak görsel boyutu ile dikkat çeken, coğrafi, doğal ve kültürel ürünler ile toplumsal hayat kurallarını da içine alan oldukça geniş yelpazeli bir tanımlı kapsamaktadır (Ulu ve ark., 2004).

Kimlik kavramı, herhangi bir insanın veya objenin ayrımsanabilir karakteri veya niteliği olarak açıklanır (Webster, 1983). Yer kimliği, herhangi bir yerin öteki yerlerden ayrılıp okunabilmesini veya insanlar açısından çok daha anlamlı hale dönüşmesini sağlayan özelliklerin tamamıdır (Lynch, 1984). Kentsel kimlik kavramı ise, bir kentin "yer" şekline kendine has karakterini ya da farklılıklarını yansıtmadır (Proshansky et al, 1983; Sarbin, 1983; Feldman, 1990). Kentsel mekanların nasıl şekillendiğini ve kişiler üzerinde ne şekilde anlamlandırıldığının çözümlenebilmesinde temel oluşturan "yer" kavramı, insan deneyimlerini yansıtan ve güçlendiren bir çevre ortaya çıkarır. Bu çevre, kentin doğal çevresinin ve yapay çevresinin oluşturduğu kent dokusunun bir yansıması olduğu kadar, onu kuşatan sosyal çevre ve bireylerin kente yükledikleri anlamla da ilişkilidir (Lalli, 1992; Pol, 2002; Kyle et al, 2005; Twigger-Ross and Uzzell, 1996).

Kent kimliği mevzu bahis olduğu zaman simgesel bir görev üstlenen kentsel öğeler dikkat çeker. Bu öğeler, bir kentin topografyası olabileceği gibi kentin özgün dokusu, karakteristik sokakları, sivil mimarisi, meydanları, anıtları, referans noktaları vb. olarak karşımıza çıkar. Bahsi geçen kentsel öğeler tarihi doku öğesi (eski kent dokusu ve bu dokuya ait yerleşmeler), doğal çevre (topografik özellikler), yapay çevre (binalar, yollar, kent donatıları, peyzaj) başlıkları altında daha genel bir ifadeyle sıralanabilir (İnceoğlu, 2002). Kent kimliği meydana gelmesi; geçmişte oluşturulmuş olan unsurlar, geçmişte meydana getirilen öğelerin tekrar yorumlanması ve bunun yanında yeni unsurların birleşiminden meydana gelen, bugünü de kapsayan, geçmişten geleceğe dek olan bir süreç şeklinde tabir edilir (Gül, 2013). Tarihe tanıklık etmiş kendine özgü kimliklerini yansıtan kentler geçmişle günümüz ve gelecek arasında bağ kurar. Ancak, kentsel kimlik sadece geçmişten gelen değerlerle kazanılmaz. Günümüz dünyasında tasarlanmış ve yapımı gerçekleşmiş kentlere kimlik kazandıran yapılar da vardır.

Anılara rehber olması, farklı bir yerde olduğumuzun farkındalığını yaşatacak yeni bir kent simgesi oluşumu da kentin kimliklenmesinde yadsınamaz bir önem taşır (İnceoğlu, 2002). Kentsel kimlik, toplumların hayat tarzları ile çevre ile etkileşim şekillerinin fiziksel ortama yansıma ibaresidir (Birlik, 2002, s.125). Yapılı çevrenin kimliğini meydana getiren değerlerin zenginliği aynı zamanda kentte bulunan kültürel ve toplumsal yaşantı zenginliğini de ifade etmektedir. Zira, ortak kimlikler, toplumsal hayatın mekansallaşması vasıtası ile kurulmuş olan sosyal yapılardır (Neill, 1997).

Herhangi bir kentin diğer kentlerden ayrılarak okunabilmesi, başarılı bir kent planlamasıyla mümkün olur. Okunaklı kent, mahalleri, yolları, simgeleri ile kolaylıkla tanımlanabilen, anlaşılır bir mekanlar bütünü demektir. Okunaklılığı, yaşanan kentsel mekanın zaman ölçütünde ele alınması özel bir önem taşır. Kenti bir bütün olarak düşünmek ve tanımak toplumun kendisiyle ve dış dünyayla uyumlu bir ilişki kurmasını sağlar (Lynch, 1960). Oldukça uzun bir zaman diliminde şekillenen, kentin kültürel seviyesi, coğrafi içerisi, lokal gelenekleri, mimarisi ve hayat tarzının karışımına kent kimliği adı verilmektedir (Can, 2003, s.27).

Kentlerde toplumun ortak kullanım alanlarına çeşitli yapıların eklenmesi kenti baştan yaparak kentin yepyeni bir kimlik elde etmesini sağlar (Altıntaş ve Eliri, 2012: 70).

Kent esasen mekân üzerinde belli bir zamana dayanmaktadır. Bir kentteki sınırları mekân, hareket ile zaman çizmektedir. Kent dokusunun meydana gelmesinde yeni gereksinimlerin

anlaşılması, gereksinimlere dair çözüm bulma ile örgütlenebilme yetisi, geçen süreçte meydana gelen bir değerdir.

Özetle, kent bir göstergeler ve simgeler mekânı, uygarlıklar diyarıdır. Kentsel mekan bizler nasıl şekillendirirsek, o doğrultuda biçim alır ve anlam kazanır. Ayrıca kent, sosyal faaliyetler açısından da adeta bir tiyatro sahnesi özelliği taşımaktadır ve kullanıcının hatıraları, kentin değerini meydana getirir (Kaypak, 2010). Kimlikli bir kentte yaşayan insanlar yaşadıkları kente ilgi ve beğeni duyar, kimlikli bir kent ziyaretçiler tarafından her zaman talep görür. Kimlikli bir kent diğer kentler arasından ayrılarak tanınır hale gelir.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Materyal

Araştırmadaki temel materyal ABD'nin Chicago kentine kimlik kazandıran, Milenyum Park özelindeki örneklerden oluşmaktadır. Evrensel ölçekte örnekler araştırma kapsamında değerlendirilmiştir. Kente kimlik kazandıran bu örnekler ile ilgili literatürden elde edilen veriler ile görsel kaynaklar da ilgili çalışmanın temel materyalini oluşturan unsurlardandır.

2.2. Metot

Araştırmanın gerçekleşmesinde literatür verilerinin çözümlenmesi temel alınmıştır. İlgili çerçeve kent kimliği ve kentsel mekana yansımaları irdelenmiş, kentsel tasarımın nasıl ele alındığı planlama kapsamında değerlendirilmiştir. Kent kimliği örnekler üzerinden değerlendirilerek, kent estetiğinin tam olarak ne anlama geldiği ve ne şekilde sağlanabileceği üzerinde konuşularak Milenyum Park üzerinden vurgulanmış, uygulama olanakları tartışılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Son zamanlarda kent kimliğine dair kentsel dönüşüm projelerinin ana konusu simgesel kent öğeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu gibi projelerin uygulanmış olduğu kentlerin bilinirlik seviyelerinde bir yükseliş görülmektedir. Kent öğeleri ve simgeleri aracılığı ile kentler yeniden tanımlanabilmektedir.

ABD'nin Chicago kentinin en önemli parklarından biri olan Milenyum Park, 1997 yılında kentin on beş yıllık gelişme planı çerçevesinde planlanmıştır (Şekil 1). 1999 yılında Frank Gehry'nin de projeye katılmasıyla beraber çağdaş temalar ile kent öğeleri tasarlanmaya başlanmıştır. Tarihler 2004 senesine geldiği zaman parkın açılışı yapılmıştır (Kayacan et al, 2019).

Şekil 1. Milenyum park, (URL-1)

Chicago'nun ticari merkezi denilebilecek özellikteki Loop bölgesinde yer alan ve 99.000 metrekarelik bir alanı içine alan Milenyum Parkın yönetimini hem devlet hem de özel sektör üstlenmiş durumdadır. Yapımında 475 milyon dolar masraf yapılan ve 2017 senesinde hem Chicago'nun hem de Orta Batı Amerika'nın en fazla turist çeken noktası haline gelmiştir. Parkı senelik 25 milyon turist ziyaret etmektedir (Johnson, 2017).

Parkin temel mimari ögesi ise Frank Gehry tarafından tasarlanan The Jay Pritzker çelik konstrüksüyon elemanıdır. Devasa boyutlarda bir açık hava tiyatrosu olan The Jay Pritzker, yaklaşık dört bin kişilik oturma sahası ile çelik konstrüksüyon altındaki çim saha üzerinde aşağı yukarı on beş bin kişiyi ağırlayabilecek şekilde tasarlanmış bir yapıdır. Bu mekanda çeşitli gösteriler ve konserler düzenlenmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. The Jay Pritzker Çelik Konstrüksüyon, (URL-2)

Aslen Hindistanlı olan sanatçı Anish Kapoor tarafından tasarlanan ve bulutlar ile insanları buluşturan Cloud Gate yani "Bulut Kapısı" adlı devasa heykel Chicago'nun sembolüne dönüşmüştür. Aynı zamanda bu heykel Amerika'nın on önemli sembolünden biri olmuştur. İlgili örnekte de görüldüğü üzere bir eser bulunduğu bölgenin özelliklerini barındırmakta ve hem yerli hem yabancı turistleri çekmekte, kişilerle etkileşime geçerek anlamlandırılmaktadır. Bulut Kapısı orijinal ismi ile Cloud Gate isimli eserin sergilenmekte olduğu kentsel mekan pek çok toplumsal faaliyetin gerçekleştiği bir alanda, kentin kalbinde ve hemen hemen tüm insanların bu eseri rahat bir şekilde görebileceği bir şekilde sergilenmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Cloud Gate, Chicago,2006, (URL-3)

110 ton ağırlığında çelikten oluşan "Bean" (Fasulye) adı verilen bu anıtsal heykel gökyüzü, ağaçlar, bina silüetleri ve insanlardan oluşan görüntüyü ayna gibi yansıtarak parka sanatsal bir kıymet kazandırmaktadır. Ziyaretçiler gerek altında gerekse de çevresinde pek çok sanatsal fotoğraflar çekmek için çalışmaktadır.

Ayrıca parkta Gehry'nin tasarlamış olduğu, Milenyum Park ile Daley Bicentennial Alışveriş Merkezini birbirine bağlayan oldukça estetik bir yaya köprüsü de bulunmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Yaya Köprüsü, (URL-4)

Milenyum Park'ta insanların eğlenbilmesi amacıyla tasarlanan iki büyük siğ yüzeyli bir su geçişi bulunmaktadır. Su düşüşünü sağlayan bu yapıların ön yüzeylerinde farklı mimikler sergileyerek ağızdan su fişkırtan bir insan yüzü mevcuttur (Şekil 5).

Şekil 5. Su Ögesi, (URL-5)

Bahsi geçen parkın güney yakasında yer alan Lurie Bahçesi, tek ve çok senelik ağaçlar, step ile çalı türlerinden meydana gelmektedir. Park, bölgeye özgü doğal türleri barındıran ve bunun yanında kentin mikroklimatik şartlarında oldukça iyi bir büyüme sergileyen pek çok seçilmiş bitkinin kullanılmasıyla çok geniş bir yelpazeye kavuşmuştur (Şekil 5).

Şekil 6. Lurie Bahçesi,(URL-6)

Millennium Park'ı etrafındaki alan, Chicago'da en fazla ilgi gören bölgelerden bir tanesi haline gelmiştir. 2006 senesinde Forbes dergisi parkı ülke ekonomisine girdi bakımından en sıcak bölge ilan etmiştir. Parkın açılması ile birlikte bölgedeki ekonomik yapı potansiyeli artış göstermiştir (Sharoff, 2006).

Milenyum Park tasarımı, estetik ve işlevselliği kentsel mekanda birleştirmektedir. Bu park, pek çok bilinen heykelleri, mimariyi, botanik bahçesinin mekanlarını, büyük çaplı performans etkinliklerini içermektedir. Bu yönüyle kente kimlik kazandırmakta, tanınırlığını

arttırarak yenilikçi yapım projelerinde başı çekebileceğini ve bu yolla kentsel mekanlarda hizmet veren kent kimliğine ve tanınırlığına katkı sağlayacak bir ürün elde edilebileceğini kanıtlamaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kentler, zaman içerisinde planlı olarak kazandırılan kimlikleri nedeniyle tanınır hale gelmektedir. Kentlerin kimliği, yaşam kalitesinin yükselmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kent plancısı olan kişinin, tasarımcısının temel görevlerinden bir tanesi, içerisinde bulunduğu çevreye dair, kendi perspektifinden inceleyip, tespit ettiği problemleri, eksik buldukları yönleri, tavsiye ile eleştirilerini planlama yolu ile belirtip ilgili kurum veya kişilere aktarmaktır. Bu girişimler, kentsel problemler karşısındaki duyarlılığın bir ibaresi şeklinde kamuoyunun da ilgisini çekecektir.

Büyüme modeli kentin kimliği ile örtüşecek şekilde gelişmeli, kentin mevcut kimliğine zararı dokunacak kullanımlar ve uygulamalar reddedilmeli, yapılması öngörülen yatırımlarda uygunluk ile kalite aranmalıdır. Böylelikle sosyal duyarlılık, kentin kimliğine bağlı şekilde artış gösterir ve kentsel kaynak kullanımı kent kimliği ile aynı doğrultuda olarak rasyonalize edilir. Kimlikli bir kentin tanınırlığı arttıkça ekonomik yapı potansiyeli de yükselir.

Kaynaklar

- Altıntaş, O., & Eliri, İ. (2012). Birey toplum ilişkisinde kent kültürü, kamusal alan ve onda şekillenen sanat olgusu. *İdil Dergisi*, 1(5), 61-74.
- Birlik, S., & Değişimi, K. K. (2002). Trabzon/Orta-İç Kale Örneği. *Kentleşme ve Yerel Yönetimler Sempozyum Bildirileri, Mimarlar Odası Adana Şubesi, Adana*.
- Can, A. (2003). *Antik kent ile bu mekanı üreten toplumun değerler sistemi arasındaki ilişkinin incelenmesi ve Atina Örneği* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi Turkey).
- Çizgen, N. (1994). *Kent ve kültür*. Say Yayınları.
- Feldman, E., & Dodge, K. A. (1990). Issues in social cognition and sociometric status.
- Gül, Ş. (2013). *Kent imajının markalaşmaya etkisi: Kahramanmaraş örneği* (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi).
- Inceoglu, I. (2002). *Organizational culture, team climate, workplace bullying and team effectiveness: An empirical study on their relationship* (Vol. 1). Herbert Utz Verlag.
- Kayacan, T., Yaprak, Ö. Z. E. L., & Kayacan, B. (2019). Kente Kazandırılan Yeni Yaşam Alanları. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (16), 679-687.
- Kaypak, Ş. (2010). Antakya'nın Kent Kimliği Açısından İrdelenmesi/Examination Of Antakya In Terms Of Urban Identity. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 373-392.
- Kyle, G., Graefe, A., & Manning, R. (2005). Testing the dimensionality of place attachment in recreational settings. *Environment and behavior*, 37(2), 153-177.
- Johnson, S. (2017). Millennium Park is new top Midwest visitor destination, high-tech count finds, www.chicagotribune.com
- Lalli, M. (1992). Urban-related identity: Theory, measurement, and empirical findings. *Journal of environmental psychology*, 12(4), 285-303.
- Lynch, K. (1960). The image of the environment. *The image of the city*, 11, 1-13.
- Lynch, K. (1984). *Reconsidering the image of the city* (pp. 151-161). Springer US.
- Neill, W. J. (1997). Memory, collective identity and urban design: The future of Berlin's Palast der Republik. *Journal of Urban Design*, 2(2), 179-192.
- Pol, E. (2002). The theoretical background of the city-identity-sustainability network. *Environment and behavior*, 34(1), 8-25.
- Proshansky, H. M. (1983). Place identity: Physical world socialisation of the self. *J. Environmental Psychology*, 3, 299-313.
- Sarbin, T. R. (1983). Place identity as a component of self: an addendum.
- Sharoff, R., 2006. "How a Park Changed a Chicago Neighborhood", The New York Times.

Twigger-Ross, C. L., & Uzzell, D. L. (1996). Place and identity processes. *Journal of environmental psychology, 16*(3), 205-220.

Ulu, A., & Karakoç, İ. (2004). Kentsel değişimin kent kimliğine etkisi. *Planlama Dergisi, 3*(29), 59-66.

URL-1 <https://www.peyzax.com/milenyum-park/> (Erişim Tarihi:28.09.2023)

URL-2 <https://www.architecture.org/learn/resources/buildings-of-chicago/building/millennium-park/>(Erişim Tarihi:28.09.2023)

URL-3 <https://www.peyzax.com/milenyum-park/> (Erişim Tarihi:28.09.2023)

URL-4 <https://www.peyzax.com/milenyum-park/> (Erişim Tarihi:28.09.2023)

URL-5 <https://www.peyzax.com/milenyum-park/> (Erişim Tarihi:28.09.2023)

URL-6 <https://www.peyzax.com/milenyum-park/> (Erişim Tarihi:28.09.2023)

Webster, N. (1983). *Webster's ninth new collegiate dictionary*. Thomas Allen Publishers.